

кінцевого продукту чи послуги. Оскільки операційна ефективність безпосередньо впливає на успіх компанії на ринку, бізнесмен повинен посправжньому знати процеси своєї компанії та стежити за ними, щоб визначити, чи вони виконуються правильно чи ні.

Список використаних джерел

1.Ляшенко Н.В. Причини виникнення, функції та вплив кризових явищ на управління підприємством // Ефективна економіка URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=958> (дата перегляду 22.11.2022)

2.Мельник М. І. Класифікація бізнес-середовища: системний підхід URL: http://ird.gov.ua/pe/re200802/re200802_251_MelnykMI.pdf (дата перегляду 22.11.2022)

3.І. Л. Жук . Людські ресурси // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. Т. 18. URL: <https://esu.com.ua/article-59920> (дата перегляду: 23.10.2022)

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ТА МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Нечипоренко Ю.О здобувач вищої освіти групи МЕНЗ/З

Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток підприємства представлено як процес вдосконалення, ініційований зсередини шляхом трансформації інтегрованого навколо формування ідентичності в стратегічній перспективі. У контексті процесу, пов'язаного з розвитком підприємства, розкривається система елементів, яка має відношення до організації проектів стратегічного розвитку. Основними компонентами цієї системи є: орієнтації розвитку, моделі управління життєвим циклом і розвитком, організаційний розвиток, проектування розвитку підприємства, управління розвитком підприємства (управління проектами) [1].

Економічна наука узагальнила і сформулювала три концепції (теорії) розвитку підприємства: теорію цільового розвитку підприємства, теорію циклічного розвитку та теорію життєвого циклу підприємства.

Теорія спрямованого розвитку підприємств - розвиток підприємств трактується як послідовність переходів від одного стану внутрішньої та зовнішньої рівноваги до іншого подібного стану, сформованого поточними обставинами та факторами. Траєкторія розвитку окремого підприємства може бути різного типу, але в цілому залежить від його здатності адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та розв'язувати внутрішні протиріччя. Оцінка та аналіз розвитку підприємства базується на його виробничій функції та бюджетних обмеженнях [3]. При цьому основним критерієм аналізу є технічна ефективність виробничої системи – здатність перетворювати фактори виробництва в економічні блага відповідної якості. Перехід від одного рівня технічної ефективності до іншого вимагає додаткових ресурсів і часу. Загальний розвиток підприємства обмежується досягнутим рівнем розвитку науки і техніки [4].

Теорія циклічного розвитку підприємств. Ця теорія базується на роботах Н. Д. Кондратьєва та інших вітчизняних і зарубіжних учених. Основою теорії циклічності розвитку підприємств стали емпіричні дані щодо періодичного виникнення економічних криз у розвитку соціально-економічних систем на різних рівнях. Враховуючи накопичені факти, дослідники дійшли висновку, що підприємства також розвиваються циклічно від однієї фази кризи до іншої. В основу цієї теорії покладено критерій економічної ефективності, яка періодично має тенденцію до зростання або зниження під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Подальшим розвитком цієї теорії є концепція спірального розвитку підприємств, який характеризується не тільки коливаннями ефективності соціально-економічних систем, а й переходом їх на якісно новий рівень.

Поняття життєвого циклу підприємств. Цю концепцію розвитку підприємства необхідно аналізувати за критеріями витрат і результатів від моменту створення соціально-економічної системи до моменту її ліквідації, як

організаційно самостійного утворення. Теоретичними основами цієї теорії є закон успадкування економічних ресурсів і характер розвитку ринку. Кожне підприємство проходить різні етапи, які відрізняються особливостями: 1) характеризується обсягом і структурою витрат; 2) фінансові результати; 3) швидкість зміни витрат і фінансових результатів [3]. Нині найбільш відомі дві концепції економічного розвитку підприємства – концепція життєвих циклів А. Адієса та концепція розвитку підприємства. Грейнер.

У концепції життєвих циклів зазначається, що підприємство як тип соціокультурної системи створюється людиною і через це воно не вічне. Як і будь-який організм, системи народжуються, ростуть, старіють, вмирають, тобто їх життя є циклічним. Теоретично життєвий цикл — це період від народження системи до її загибелі. В основі виділення стадій (фаз) життєвого циклу підприємства А. Адієсом – два параметри діяльності підприємства – гнучкість і керованість[2]. Гнучкість - це здатність підприємства адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх змін, а також здатність керівництва діяти поза жорсткими рамками правил і норм. Керованість — це ступінь регламентованості діяльності підприємства та його учасників, а також використання механізмів координації та контролю. [6].

Отже, проаналізувавши існуючі теорії та моделі розвитку підприємств, можемо зробити висновок, що будь-яке підприємство потребує керованої, чіткої стратегії розвитку, здатності підлаштовуватись до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі, йому потрібна стабілізація та постійний розвиток.

Список використаних джерел

1. Пащенко О.П. Стратегічне управління розвитком підприємства / О.П. Пащенко // Вісник Хмельницького національного університету. – Сер.: Економічні науки. – 2011. – № 2, т. 2. – С. 99-103.
2. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем : монографія / Т.Б. Надтока,

Г.А. Какуніна, О.В. Мартякова та ін. / за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк : Вид-во ДонНТУ, 2011. – 744 с. – С. 564-569.

3. Раєвська О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О.В. Раєвська. – Харків, 2006. – 496 с.

4. Alvarez, S., Barney, J.B. (2007). Discovery and creation: alternative theories of entrepreneurial action. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1 (1-2), 11-26.

5. Cruz-González, J., López-Sáez, P., Navas-López, J.E., & Delgado-Verde, M. (2015). Open search strategies and firm performance: The different moderating role of techno-logical environmental dynamism. *Technovation*, 35, 32-45.

Науковий керівник - Олійник Т. Г. - канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Патика Н. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка відділу соціально-економічного розвитку сільських територій, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Станом на 23 вересня 2022 р. 326 (22,2%) територіальних громад з дев'яти областей розташовані в районах проведення воєнних (бойових) дій, або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні). Це територіальні громади Дніпропетровської (10 громад з 86 (або 11,6%)), Донецької (66 громад з 66 (100%)), Запорізької (56 громад з 67 (83,6%)), Луганської (37 громад з 37 (100%)), Миколаївської (26 громад з 52 (50,0%)), Харківської (56 громада з 56 (100,0%)), Херсонської (49 громад з 49 (100%)), Сумської (22 громади з 51 (43,1%)) і Чернігівської (4 громад з 57 (7,0%)) областей. З цих 326 громад, що перебувають у тимчасовій окупації, орієнтовно 270 – сільські територіальні громади [1]. На цих територіях, як раніше на територіях Київської, Сумської, Чернігівської областей, які перебували в тимчасовій окупації, зоні проведення воєнних (бойових) дій і були звільнені в березні – на початку квітня,